

משחקי טקסט ומשימות – גרסת נייר

לשון • חט״ב – רגיל • חוברת תלמיד

בחוברת: בלש הטקסט • צופן סודי • דרכון תחנות • מיון וציר זמן • נחשו ובדקו • יוצא דופן • משחקי סיום

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

חלק א' – 🕵️🔍 התעלומה של ה"א הנעלמת

התיק: מי "העלים" את ה"א הידיעה במילים "בספרייה" ו"במדף"? קראו את הטקסט, ענו על שאלות הרמזים, וסמנו ✖ על כל חשוד/ה שנשלל/ה.

הטקסט

ביום שלישי יצאה כיתה ח'2 לספרייה העירונית. ליד הדלפק תלה הספרן שלט: "הספרים החדשים – במדף הכחול." עמית רשם במחברת: "הספרייה גדולה ושקטה. ישבנו בַּספרייה שעתיים. ספר הילדים שבחרתי לאחי הקטן מחכה בַּמדף הכחול, ליד ספרי ההיסטוריה." בדרך חזרה, באוטובוס, קרא עמית שוב את מה שכתב וגילה משהו מוזר: ב"הספרייה" ובשלט "הספרים" יש ה"א הידיעה, אבל ב"בספרייה" וב"במדף" היא נעלמה. ובצירוף "ספר הילדים"? שם היא לא נעלמה – רק עברה מילה אחת קדימה. עמית רשם ארבעה חשודים: צורת הרבים, שם התואר, הסמיכות – והאות ב' שנוספה בתחילת המילה. עכשיו נשאר רק לחקור.

	החשוד/ה	תיאור	נשלל/ה? ✖
🔗	הסמיכות	מזיזה את ה"א אל הסומך	☐
🅱️	אות השימוש ב'	נוספה בתחילת המילה	☐
👥	צורת הרבים	ים / ות בסוף המילה	☐
🎨	שם התואר	מתאר את שם העצם	☐

1. השוו בין "הספרייה גדולה" לבין "ישבנו בַּספרייה". מה השתנה במילה עצמה?

א) המילה עברה לרבים ב) נוסף לה שם תואר ג) נוספה ב' לפניה, והב' מנוקדת בפתח

ד) היא הפכה לנסמך

2. בצירוף "ספר הילדים" ה"א הידיעה "עברה מילה קדימה". לאן היא עברה?

א) אל המילה השנייה – הסומך ב) אל המילה הראשונה – הנסמך ג) החוצה מן הצירוף

ד) אל סוף המשפט

3. מה מלמד הפתח שמתחת לב' ב"בַּספרייה" וב"בַּמדף"?

א) שהמילה בלשון רבים ב) שה"א הידיעה "התחבאה" בתנועה: בְּ + הַ = בַּ ג) שיש כאן דגש קל

ד) שהמילה היא שם תואר

האשם/ה הוא/היא: _____ . הוכחה מהטקסט:

צופן המשקלים במאפייה

הקטע

בכל יום שישי אני מתעוררת מוקדם והולכת למאפייה השכונתית. שמעון, האופה, עומד ליד התנור מאז שחר. הוא לש בצק, קולע חלות ומספר לי סיפורים. "כל מקצוע בנוי לפי אותה תבנית," הוא צוחק, "נגר, טבח, חייט – רק אני, אופה, יצאתי מהשורה." על הקיר תלויה תמונה ישנה של המאפייה ביום שנפתחה, עם שלט צבוע ביד. בסוף הבוקר אני חוזרת הביתה עם שקית חמה וריח של קינמון. ובשבוע הבא? שמעון הבטיח ללמד אותי ללוש בעצמי.

#	הצופן	רמז	המילה
1	13 - 1 - 17 - 10 - 10 - 5	המקום שבו אופים לחם, מהשורש א־פ־ה.	_____
2	ח ב ט	בעל מקצוע שמבשל, במשקל קַטָּל.	_____
3	2 - 18 - 19	מה שהאופה לש לפני שהוא נכנס לתנור.	_____
4	י נ ב ת ת	מילה אחרת ל"משקל" – וגם כלי שאופים בו עוגה.	_____
5	13 - 19 - 18 - 6 - 16	העבודה שאדם למד ועוסק בה.	_____

מפתח: א=1 ב=2 ג=3 ד=4 ה=5 ו=6 ז=7 ח=8 ט=9 י=10 כ=11 ל=12 מ=13 נ=14 ס=15 ע=16 פ=17 צ=18 ק=19 ר=20 ש=21 ת=22

המסר הסודי לפי המורה: _____

חלק ב׳ – 🗺️ דרכון התחנות: 🗺️ מסע במחוזות המילה

ארבע תחנות לשון – מהספרייה ועד המאפייה. כל משימה שנפתרת מעניקה אות קסם, והאותיות יחד יוצרות את מילת הסוד. בכל תחנה – פתרו את המשימה וכתבו את אות הקסם שתקבלו מהמורה.

1. 📚 הספרייה – באיזו מילה ה״א הידיעה מנוקדת בקמץ?

(א) הַסֵּפֶר (ב) הַמַּחְבֶּרֶת (ג) הָעִיר (ד) הַתַּלְמִיד

2. 📎 פינת הסמיכות – התאימו כל צורת נפרד לצורת הנסמך שלה. (כתבו את האות המתאימה)

היגד	אות		הקשר
ספרייה	____	א.	שמלת ערב
חדר	____	ב.	ספריית בית הספר
מורה	____	ג.	מורת הכיתה
שמלה	____	ד.	חדר המורים

3. 🍞 המאפייה – התאימו כל מילה למשקל שלה. (כתבו את האות המתאימה)

היגד	אות		הקשר
טבח	____	א.	מִקְטָלָה – מקום
מכבסה	____	ב.	קֶטֶל – משקל סגולי
בצק	____	ג.	מִקְטוֹל
מקצוע	____	ד.	קַטָּל – בעלי מקצוע

4. 🔤 אות הדגש – באיזו מילה האות פ׳ רפה (נשמעת f)?

(א) פה (ב) תפוח (ג) כף (ד) פנס

תחנה	1	2	3	4
אות קסם	☐	☐	☐	☐

🔢 קוד היציאה: _____

🗂️ מיון וסדר במעבדת הלשון

שלושה סבבים: דגש קל, שם עצם ושם תואר, ונטיית שם.

מיינו את האותיות המסומנות: דגושה (דגש קל) או רפה? – סמנו ✓ בעמודה המתאימה:

כרטיס	דגש קל	רפה
ת׳ בתחילת "תמר"	☐	☐
כ׳ באמצע "רכב"	☐	☐
ב׳ בסוף "חלב"	☐	☐
ב׳ בתחילת "בית"	☐	☐
פ׳ בסוף "כף"	☐	☐
פ׳ בתחילת "פרח"	☐	☐
כ׳ בתחילת "כלב"	☐	☐

שם עצם או שם תואר? – סמנו ✓ בעמודה המתאימה:

כרטיס	שם עצם	שם תואר
בצק	☐	☐
ריחני	☐	☐
חמים	☐	☐
טרי	☐	☐
מאפייה	☐	☐
תנור	☐	☐
שקית	☐	☐

סדרו את נטיית השם "ספר": שלי – שלך – שלו – שלנו – שלהם. – מספרו לפי הסדר (1 = ראשון):

מספר	האירוע / השלב
( )	ספרי
( )	ספרך
( )	ספרנו
( )	ספרו
( )	ספרם

✂️ בועות מיון לגזירה

- ב׳ בתחילת "בית"
- ב׳ בסוף "חלב"
- פ׳ בתחילת "פרח"
- כ׳ באמצע "רכב"
- כ׳ בתחילת "כלב"
- פ׳ בסוף "כף"
- ת׳ בתחילת "תמר"
- מאפייה
- חמים
- בצק
- טרי
- תנור
- ריחני
- שקית
- ספרי
- ספרך
- ספרו
- ספרנו
- ספרם

חלק ג׳ – 🔮 נחשו ובדקו: איך נולדת מילה

קראו כל קטע, הקיפו את הניבוי שלכם – ורק אז המורה תקרא את ההמשך.

קטע 1

בכיתה ח׳3 החליטו להמציא מילה עברית לדבר שאין לו שם: המדבקה הקטנה שמסמנת על הלוח שתלמיד הגיש משימה.

1. מאיפה כדאי להתחיל?

א) לבחור צליל מצחיק ב) לבחור שורש שקשור למשמעות ג) לתרגם מילה מאנגלית

מה קרה באמת? _____

קטע 2

עכשיו צריך משקל. מיקה הציעה: "בואו נבחר משקל של כלי קטן."

2. איזה משקל יתאים?

א) קַטָּל – כמו נגר וטבח ב) קִטְיֹלָה – כמו כתיבה ג) מַקְטֵל – כמו מַזְלֵג ומַפְתֵּחַ

מה קרה באמת? _____

קטע 3

המורה שאלה: "איך נגיד את זה ברבים? ואיך בסמיכות – המסמן של המשימה?"

3. מה יחליטו?

א) מסמנים; מסמן המשימה ב) מסמנות; מסמנת המשימה ג) מסמן; המסמן משימה

מה קרה באמת? _____

קטע 4

בסוף השבוע תלו התלמידים שלט ענק בכניסה לכיתה.

4. מה כתוב בשלט?

א "המילה בוטלה" ב "לכל משימה – מסמן משלה!" ג "אסור להמציא מילים"

מה קרה באמת? _____

יוצא דופן במעבדת הלשון

1. מי יוצא הדופן?

א נגר ב שולחן ג טבח ד חייט

. למה?

א הוא מילה בלשון נקבה ב הוא אינו במשקל קַטָל של בעלי מקצוע ג הוא ארוך

2. מי יוצא הדופן?

א מספרה ב מכבסה ג מחברת ד מאפייה

. למה?

א היא מילה בנקבה ב יש בה מ׳ בהתחלה ג היא אינה מקום – אף שהיא נראית דומה

3. מי יוצא הדופן?

א הָאִישׁ ב הַבַּיִת ג הָעִיר ד הָרֹאשׁ

. למה?

א ה״א הידיעה בפתח ואחריה דגש, כי ב׳ אינה גרונית ב היא מילה בזכר ג היא שם עצם

4. מי יוצא הדופן?

א ספריית ב מורת ג ספרייה ד שמלת

. למה?

א היא ארוכה ב היא בצורת נפרד ולא נסמך ג היא שם עצם

5. מי יוצא הדופן?

א כתב ב מכתב ג כתר ד כתובת

. למה?

א הוא מילה קצרה ב הוא שם עצם ג השורש שלו שונה: כ־ת־ר ולא כ־ת־ב

חלק ד' – 🏁 משחקי סיום

🏆 טריוויה

1. מה אפשר להסיק על המילה „מַגְהֵץ" רק מהמשקל שלה?

(א) שהיא כנראה שם של כלי או מכשיר (ב) שהיא שם של מחלה (ג) שהיא פועל בעבר

(ד) שהיא שם תואר

2. למה כותבים „בכיתה" ולא „בהכיתה"?

(א) כי „כיתה" היא מילה זרה (ב) כי ה"א הידיעה נבלעת אחרי אות השימוש ב (ג) כי זו מילה ברבים

(ד) כי זו טעות מקובלת

3. „ספריית הכיתה" – איפה ה"א הידיעה ולמה?

(א) על „ספריית", כי היא ראשונה (ב) על שתי המילים

(ג) על „הכיתה", כי בסמיכות היא באה על הסומך (ד) אין בצירוף ה"א הידיעה

4. מה המשותף ל„נַגָּר", „סַפָּר" ו„טַבָּח"?

(א) כולן מאותו שורש (ב) כולן שמות תואר (ג) כולן ברבים

(ד) כולן במשקל קַטָּל ומציינות בעלי מקצוע

5. באיזה צירוף שם התואר אינו מתאים לשם העצם?

(א) מדפים גבוהים (ב) ספרייה חדש (ג) ספרנית מאירת פנים (ד) שקט נעים

6. מה ההבדל בין „בַּיִת" ל„בֵּית" בצירוף „בית ספר"?

(א) אין הבדל (ב) „בית" היא צורת נסמך שהשתנתה (ג) „בית" היא צורת רבים

(ד) „בית" היא פועל

⚡ נכון / לא נכון

היגד	נכון	לא נכון
במילים „מכתב" ו„כתובת" יש אותו שורש.	☐	☐
ה"א הידיעה נשמרת תמיד, גם אחרי ב, כ, ל.	☐	☐
בצירוף סמיכות ה"א הידיעה באה על המילה השנייה.	☐	☐
כל אות בעברית יכולה לקבל דגש קל.	☐	☐
שם תואר מתאים לשם העצם במין ובמספר.	☐	☐
„ספרי" ו„הספר שלי" הן שתי דרכים לומר אותו דבר.	☐	☐
במשקל קַטָּל נוצרות בעיקר מילים לכלים.	☐	☐
בצירוף „ארון ספרים" המילה „ארון" היא הנסמך.	☐	☐

היגד	נכון	לא נכון
המילה „ספרנית" ו„ספרייה" באות משורשים שונים.	☐	☐
תנועת ה"א הידיעה תמיד פתח.	☐	☐

מחסן מילים

מחסן: משקל • דגש קל • שורש • שם תואר • נסמך • נטיית שם • סומך

השלימו

המילים מכתב, כתובת ותכתובת חולקות את אותו (1)_____: כ-ת-ב. הן שונות זו מזו בגלל ה(2)_____ שלהן. בצירוף „ארון ספרים" המילה „ארון" היא ה(3)_____. כשמוסיפים ה"א הידיעה לצירוף, היא באה על ה(4)_____: ארון הספרים. במילה „ספרִי" יש (5)_____ – כינוי קניין שמחובר לשם.

בלש הניסוח

בטקסט 5 שגיאות. הקיפו אותן וכתבו תיקון:

הטקסט

ביום ראשון ביקרנו בהספרייה העירונית. הספרנית הנחמד הראתה לנו את המדפי ספרים. כל אחד בחר שלושה ספרים חדשות וישב לקרוא. בסוף קיבלנו שתיים כרטיסי קורא.

קלפי זיכרון – גזרו והתאימו מושג להגדרה

שורש	משקל	ה"א הידיעה
דגש קל	בגדכפ"ת	שם עצם
שלוש (בדרך כלל) אותיות שנושאות את המשמעות הבסיסית של המילה.	תבנית קבועה של תנועות ותוספות שהשורש „נוצק" לתוכה.	האות ה בתחילת מילה, שהופכת אותה למוכרת ומיודעת.
נקודה באותיות בגדכפ"ת שמשנה את ההגייה של ב, כ, פ.	שש האותיות שיכולות לקבל דגש קל.	מילה שמציינת אדם, חפץ, מקום או רעיון.

כרטיס יציאה

משהו אחד שלמדתי היום: _____

שאלה שנשארה לי: _____